

MAGYAR KURIR

Bétsből, Kedden, Augustus' 10-dikén 1819.

Spanyol Amerika.

Azon régibb hírek, mellyek az Európai Ujságvelekedben Buenos-Ayresről elterjesztődtek vala, hogy tudniillik ott revoluzió ütött volna li, hogy ennek hallására Gen. Sant-Martin Chiliből 5000 katonákkal útját nagy sietséggel Buenos-Ayres felé vette volna, hogy *Artigas* San-Martint megelőzván, 's a' fő városba a' közönségnek egygyetértésével bemenvén, ott Fő Igazgatóvá lett volna, 's több effélék, az újabb tudósítások által, mellyek az odavaló közönségre nézve sokkal kedvezőbbek, mind megezáfolhatnak. Ezen újabb tudósításoknak, mellyek Buenos-Ayresből April. 20-dikán indultak ('s eszzerént nem éppen 4 hónapja hogy útban vagynak), summásan ennyi a' foglalatók: — „A' mi Országlószékünk (ekképpen szoll a' Buenos-Ayresi tudósító) a' Paraguai mellyekben fekvő Santa-Fei tartományokkal, mellyeknek megolnak van különös Országlások, 's meg azon Entre-riosi tartományokkal, mellyeknek *Artigas* a' Fő igazgatójok, egy idő óta alhadózásralépven, éppen mostanában fegyvernyugvás álla lábra köztök, melly mind hármokra nézve hasznos és bétsületes, 's kecségkivül közönséges megbékélés lesz a' vége. Úgy látszik, hogy öhet a' Radixsi nagy expeditzió' lievezése közelgésenek híre indította-fel a' megbékélésre és egygyességre; sőt erősítik, hogy a' Buenos-Ayresi Országlószék azon is

dolgozni kezdett, hogy a' békességet *Artigas* és *Brasilia* között is helyreállithassa. Ha ez is végrehajthatatik, így osztán tsendességgel várhatják ezen négy új és independens Országok, Chili, Buenos-Ayres, Santa-Fe, és Entre-rios, a' Radixsi expeditziót (melytől hogy különben is mennyit félhessenek, kedvetlenséggel szemlélhetik a' Király' ügyének barátjai alább a' Spanyol Czikkelyben, a' Madridból Július' 15-dikén indult tudósításokban.)

Peruból is elérkeztek végre azon tudósítások, mellyeknek hitelt lehet adni, és emyiben áll a' foglalatók: Minnekutána a' környülállások Chilinek elvesztése miatt oda jutottak, hogy a' Vice-Királynak már most egész oltalmazó erejét csak Limához és ennek kikötőhelyéhez Callaohoz lehet fordítani, és öszszegyűjteni, tehát ő ott magát, a' Chiliből ellenctétetődhető próbák ellen jól megerősítette. Ezen Vice-Királynak neve *Pezuela*. A' kikötőhelyben a' batteriák' oltalma alatt, 40 kissébb nagyobb hadi hajók állanak; magában Limában 8000 emberekből álló sereg fekszik a' Vice-Királynak tulajdon vezérlése alatt. Ő a' rabszolgákat is fel akarta fegyverkeztetni, hanem a' lakosok' kérelmére elállott ezézésától, minthogy ezta' lakosok nagyon veszedelmes következésű eszköznek tartották. Legnagyobb bajt okoz a' költség, mellyet ezen szüntelen való hadi szolgálata okoz. Hónaponként 260,000 Piasterekre megy a' defi-

cit, melly a' Státus' kassájából ki nem telik. A' Limai kereskedők' *Juntája* ugyan megígérte, hogy hónapoként 117,000 Piasterekkel pótolja a' közönséges költséget, de oly feltétel alatt, hogy az Anglusok *Perunak* minden kikötőhelyeiből zárattassanak ki, azért, mert az Érsek ki nyilatkeztatta, hogy az Anglusok' religiója a' Perui lakosoknak veszedelmes lehetne (midőn azonban Amerika' tulsó oldalán a' *Vera-Kruzi* Spanyol kikötőhely kizszorítólag csak az Anglusok előtt van nyitva, de ennek oka van, a' tudniillik, hogy innét most csak az Anglus hajók szállítják a' Mexikói kintset a' Spanyoloknak Európába; külömben vagy mind ott heverne, vagy nagyobb részint elfognák az insurgensek' prédáló hajóji).

A' mi a' Lord *Cochrane* által *Chiliből* Lima ellen munkába vett expedíziót illeti, úgy látszott, hogy ő a' Limai kikötőhelynek megtámadását a' múlt Hushagyó *Kedd'* estvéjére határozta volt, hanem felőlle még most semmi bizonyost nem lehetett hallani. —

A' *Venezuelai* insurgensek már annyira elbizták magokat Respublikájoknak állandósága eránt, hogy az ő Országlószekek Anglus és Német plántanepeknek odavaló szállításán szorgalmatoskodik, a' melly tekintetben már több Anglus kereskedő társaságokkal értekezésbe bocsátkozott.

Azokat a' Spanyol tiszteket, kik a' Chiliben történt külömbkülömb tsatázások' alkalmatosságával az Insurgensek által elfogattattak, 's minthogy ki nem tseréltetvén még most is hadi fogságban ülnek, az *Andes* hegyek' tövében *San Louis* nevű városban, az ő hazájok 's Királyok eránt belöllők még a' hosszas fogság alatt is ki nem oltódhatott nagy buzgóság miatt, nagy szerentsétlenség érte. Őket az ott lévő Insurgens Kormányozó *Depuy* igen barátságosan tartot-

ta. Annyira kedvezett nékik, hogy minden nap magához hivatta őket reggeli ételre. Ők ellenben özszeesküvést csináltak ellene, melly abban állott, hogy őtet magát elfogják, 's azután a' várost is elfoglalják. Első czélzásokot szerentsésen végre hajtották, *Depuyt* elfogták, hanem a' város' elfoglalásában nem érheték-el czélzásokot. A' fő strázsaháznál nem vélt ellentállásra találtak, míg tehát ott bajoskodtak, a' Kormányozó az alatt módot talált reá, hogy háza' ablakaiból, a' hova bezárták vala, a' néphez szollhasson 's ezt az ő kiszabadítására felindítsa, a' melly is a' Spanyolok által bezárt kapura reá rontván azt betörte 's a' házba bemenvén a' Kormányozót kibotsátotta. Ebből a' következett, hogy a' Spanyol tisztek ismét elfogattattak 's a' múlt Febr. 8-dikán 32-ten, kik közt találtattak névszerént *Generális Ordóñez* és *Oberster Primera-Rivera*, ezen tselekedetekért agyon lövették. Hanem ugyan ekkor az a' szerentsétlenség is történt, hogy 25 Spanyol katonák vigyázatlanságból oly fogházba találtak zárattatni, melynek nem volt elég szelelője, 's míg a' strázsák észrevették volna, minnyájan megfulladtak. — Ezen történet miatt nagyon megijedtek a' *Buenos Ayresben* 's másutt tartózkodó Spanyol tisztek, hogy ezen túl szorosabban fognak tartatni, de még eddig nem látszik, hogy fundamentuma volna félelmeknek, maga az a' *Marco* nevű Spanyol *Generális*, a' ki *Chilinek* az Insurgensek' kezére lett jutása előtt odavaló *Kir. Kormányozó* volt, *San-Louiban* lakik, de minthogy a' támadásban nem részesült, még eddig semmi bántódás nem esett rajta.

Buenos - Ayresben elfogták vala ugyan a' *Montevideói* Portugallus *Kommandánsnak Barrozzo* nevű Ágensét, hanem a' *Direktor Puyerrédon* őtet

előbocsátatta, oly nyilatkoztatással, hogy véle magával ugyan többé semmi dolga nem fog lenni, hanem ha Montevideóból más Portugallus Ágens fog oda menni, azt jó szívvel fogja látni; a' melly nyilatkoztatásból a' következik, hogy az előbbeni Portugallus Ágens Barrozzó tsak a' maga személyes hibájáért nem maradt meg Buenos-Ayresben, hanem az Országlószekek között nem fordult semmi egyenlenségnek tárgya elő.

Spanyol Ország.

A' Madridból Julius' 15-dikén indult tudósítások szerint, ott a' következőket hirdették ki valami özszeesküvésről, a' melly Kadiksban felfedezettett: —

„Holmi mozgások, mellyek itt Kadiksban 's az ezzel átalellenben a' Kadiksi öböl tulsó partján lévő *Santa Maria* nevű városban és kikötőhelyben észrevétettek, azt mutatták, hogy a' nagy expeditzióhoz tartozó armádnál nagy zsidongás, pezsgés, uralkodjék. Generális Gróf Abisbal, a' Fővezér, ekközben tudósított, hogy valamely özszeesküvés volna munkába vétetettve. Ő tehát azonnal oly eszközöket vett elő, hogy ezen özszeesküvés még böltsőjében megfolytathassék; Julius' 8-dikára virradó éjjel által ment Leon szigetére, onnet vissza jött Puerto-real városába, a' melly Kadiks és Puerto de Santa Maria közt a' parton fekszik, 's mindenütt fegyveres csoportokat vett maga mellé, mellyeknek száma mindegygyütt valami 4000 emberekre telhetett. Ezekkel Puerto de Santa Mariába vévén útját, ott a' kikötőhely mellett találtató Győzelem' tanyája nevű Lógert, melyben 7000, gyalogokból, lovasokból, 's ágyuzókból álló armáda feküdt, körül kerítette, a' fegyvert minnyájokkal letétette, 's a' tiszteket részint tsak letette, részint elfogatta,

's a' Regimenteket Andalusiának különböző városaiiba kvártélyokra szállította. Ezen egész munka jó rendel és minden vérontás nélkül ment véghez. Az elfogattatott tisztek' száma 123 ra telik, kik között öt Obersterek és négy Oberstlájtántok találtatnak, ugymint: Don Vallesquez a' Valencziai Regiment, Don Rotten az Arragoniai Regiment, 's Don Zuiroga a' Kataloniai Regiment Obersterek, Don Arcos Indzsinnör Oberster, 's *Don Udali Dömötör* a' Kanariai Batalion Oberstere.

„Gróf Abisbal, a' fő vezér, és Generálmajor Sarsfield, ki emezt hatalmasan segítette, méltó módon megjutalmaztattak ezen nagy tettjeikért. Az első a' *III-dik Károly*' nagy keresztjével tiszteltetett meg, a' másik Generál-Lajtnántságra emelteteti. —

„Ma reggel (Jul. 15-dikén) éppen midőn ezen tudósítás iródott, így szoll a' Madridi tudósító, az a' hír szárnyalt itt a' fő városban, hogy e' hónap 11-dikén, egy linea, két fregát, és három Brigantin hajók 4000 katonákkal, Kadiks-ból eleveztek volna Amerika felé és egyenesen *Morillónak* vianék ezen segítő sereget. De vannak nem kevesen, a' kik úgy vélekednek, hogy ezen seregnek ily hirtelenül és készületlenül történt hajóra való szállittatásával, ha tsakugyan igaz talál is lenni, nem Morillóhoz, hanem tsak oda van a' czélzás, hogy ezen nyughatatlankodni kezdett sereg a' szároztól elszakasztathassék 's hajókra szorittassék, a' hol nem oly könnyű a' pártoskodás, 's hogy eszserént, hogy a' szárazon minden újabb pártoskodásnak elejevétetethessék. Hanem ezen egész kétséget el fogják a' közelébb megérkezendő Kadiksi Kurir' tudósításai oszlatni. — (A' Párisi *Quotidienne* azt jelenti, hogy ő meg van hatalmaztatva, hogy előre is ellene mondhasson, mint nem igaz hírnek, annak,

hogy ezen 4000 emberekből álló expedi-
zió Kadiksból kivezett volna.)

Más Német levelek így adják elő
ugyantsak a' Párisi újságok után, mel-
lyekből a' felhozott előadás is vétetett,
ezen Puerto de Santa Mariai öszszecsü-
vésnek ily hirtelen történt elnyomattatá-
sát: —“

„Gróf Abisbal a' Fővezér Jul. 8 - di-
kára virradó éjjel a' Kadiksi őrző serege-
nek 4000 emberekből álló csoportját ki-
állítván beszédet intézett a' katonákhoz
's megigérte nékiük a' Király' nevében,
hogy telyességgel nem fognak az Améri-
kába való evezésre kényszerítettetni, tsak
most legyenek néki egy igen rövid, de
a' Királyra nézve nagyon fontos expedi-
zióban segítségül. Gondolni lehet, mely
jó szívvvel reá állott ezen sereg, oly ked-
ves feltétel alatt, a' milyen az Amérikába
való evezéstől lett feloldoztatás, a' Fő-
vezér' kívánságára, melyhezképpest Gróf
Abisbal ezen sereggel Puerto de Santa
Maria felé még ezen éjjel útnak indul-
ván, ott az úgynevezett Győzedelem' ta-
nyájában azon 7000 embereket, kik arra
voltak határozottva, hogy legelőbbször
elevezzenek, hanem mint látszik hajóra
úlni nem akartak, a' velle lévő 4000 em-
berek által körülvétette, 's a' fegyvert
vételek, minthogy véletlenül lepte-meg őket,
egy tsepp vérontás nélkül letétette, a' tisz-
teket tisztségeiktől átaljában mind meg-
fosztotta, 125 -met pedig, vagy mások
szerént 160 -vánt, fogságra tétetett, 's a'
Regementeket külömbkülömb városokba,
hogy egygyütt ne legyenek, széllyel kül-
dözte. Az elfogatott tisztek közt vannak
5 Obersterek, 4 Oberstlajtnántok, 6 Ba-
talionkommandánsok 's a' többi, mint
feljebb előadatott.“

* * *

A' Floridák' általengedtetéséről szol-
ló Kötésnek meg nem erőssítettéséről így

irtak a' Bavariai Közönséges Újságban a'
Spanyol szélekről Julius' 10 -dikén: —
„Jó kütföből tudjuk, hogy a' mostani
Spanyol Ministerium a' Madridi Anglus
Követ Sir Wellesley Ur által vezé-
reltetvén Ferdinandus Királyt arra vette,
hogy ezen Kötést ne erőssítse-meg. Az
a' Nyilatkoztatás, melyben azon okok elő
adattatnak, mellyekre nézve ezen Kötés
helybe nem hagyattatik, már expediálta-
tott, előre pedig egy más jelentés, ugyan
ezen dologra nézve Amérikába már régeb-
ben elküldetett. De megjegyzésre méltó,
hogy oly előrevaló vigyázással élni kíván-
ván a' Spanyol Országlószék ezen dolog-
ban, hogy az Északi Amériikai Egygye-
sült Státusokat maga ellen fel ne inge-
relje, ezen Kötés' helybenemhagyásának
jelentésekor újabb feltételeket ajánlott a'
megeggyezésre, a' mely új ajánlásnak
miképpenlejtendő elfogadtatására még tsak
a' jövendő fog bennünket megtanítani.
A' Spanyol Országlószék főbb feltett cél-
ja, midőn az Északi Amériikai Egygye-
sült Státusokkal ezen tárgy eránt alkudo-
zásra lépett vala, a' volt, hogy őket arra
vegye, hogy a' Déli Amériikai Insurgen-
sek ügyét ne segítsék, vagy legalább
tartsanak színelte neutralitást; 's hogy va-
lyon már most, minelutánna a' Spanyol
Országlószék az előszori Kötést nem rá-
tűkálta, reá veheti - é a' másod versbéli
alkudozásban is ezen Státusokat, ugyan
ezen neutralitás-tartásra? nagyon kétsé-
ges, és sokak nem hiszik, hogy reá ve-
hesse. Don Onis is, ki mint Követ
Amérikában ezen Kötést tsinálta, hason-
lóképpen fog járni, mint az akkori kül-
ső dolgokra ügyelő Minister Casa-Irujo
járt. Ezen Kötésért való minden vád őket
ketten érdekli. Ugy látszik, hogy Fer-
dinandus Királyt meggyőzték ezen két
Diplomatikusoknak ellenségei afelel, hogy
ők a' Floridákat illető alkudozásban, hí-
vül hágtak a' nékiük adatott hatalman.

A' mi különösen ezem, volt, de már most fogságban ülő Ministert *Casa Irujot* illeti, őtet különösen azzal is vádolják, hogy a' felesége Amerikai születésű aszszony lévén, az Amerikaiaknak kedvezni akart az által, hogy Don Onist meghatalmazta a' Floridákat illető alkudozásra. Midőn Don Onis Amérikából hazafelé utozván Párisban megfordult, megmondották neki, hogy így fog járni, és tanátslották, hogy valami jó fogás alatt állapodjék-meg Párisban, 's várja itt el a' végét a' Floridák felett támadott egyenetlenkedéseknek: de ő sokkal jobban meggyőződve volt hazájának tett szolgálatai felől, hogy sem ezen intésnek engedett volna. Sőt azt mondják, hogy oly nagyon hízelkedett magának a' maga érdemeire nézve, hogy a' külső dolgokra ügyelő Ministerségre lejendő lépéssel is biztatta magát, 's akkor vette észre, mi dolog, mikor Ó-Rástiliában azzal a' parantsolattal lepte-meg egy Kurir, hogy fogják-el és vigyék Burgos várába, a' hol, mint mondják, nem tsak ellene hanem Ex-Minister *Casa-Irujó* ellen is halálra-kereső (criminalis) pert fognak indítani. Megjegyzik, hogy a' Madridi Anglus Követ Sir Wellesley, mihegyest meghallotta, hogy iparkodásának az a' következése lett, hogy Ferdinandus Király ezen Kötést még nem erőssíténé, azonnal ő se sürgette tovább azt, hogy Cuba Angliának engedessék."

Nagy Britannia.

A' Ney-Yorki újságok azt erőssítik, hogy Nagy Britannia egy lovas és nyolcz gyalog Regimentekkel neveli Kanadában a' maga fegyvereseinek számát, hanem az újságírónak megjegyzése szerint nem oly nagyon az Egygyesült Státusok ellen, mint inkább a' Felső Kanadai lakosok nyughatatlankodása ellen van ezen Anglus erőnek nevelésével a' célzás.

A' Kanadai újságlevelek pedig azt erőssítik, hogy az Anglusok a' Missisipi forrásai körül a' Missisaguas nevezet alatt ismeretes Indus lakosoktól magokévé tettek egy darab földet, melynek kiterjedése 5 millió holdat teszen, a' melly dologról gyaníthatóképpen azért emlékezik az író, hogy a' Missisipi vidékein minden földhöz az Amerikai Egygyesült Státusok akarnak számot tartani.

Nem régen azt olvastuk vala az Anglus levelekben, hogy Devereux nevű Generális, a' ki Irlandiában az Amériikai Insurgensek' szolgálatjára fegyveres népet verbuált, ezen munkáját szerentsésen végrehajtotta, előbb, hogy sem az az idő elkövetkezett volna, melly a' Parlamentumban arra nézve meghatározatott, hogy azon túl, az Országlósékek meghatalmaztatása nélkül idegen nemzetnél hadi szolgálatot vállalni ne legyen szabad. Most meg azt olvassuk ugyan ezen levelekben, hogy a' nevezett Generális a' mindjárt említett célra annyi önkéntvállalkozott embereket verbuált össze, hogy 5 vagy 6 Regiment fog belőlök kitelni, mellyért neki Dublinban a' legelőkelőbb lakosok fényes inepi vendégséget tsináltak, melyben Lord Clauart volt az Előülülő, Lady Odon el pedig zászlóval ajándékozta-meg az insurgensek' szolgálatjára menő tiszti sereget. Átaljában vévén, Irlandiában még nagyobb a' Közönségnek az Amériikai Insurgensek eránt való jó indulatja, mint Angliában.

Annak jeientésére, hogy a' gyökeres reformálás' társaságának tagjai melly nagyon szaporodjanak, azt erőssítik némelley Anglus levelek, hogy York, Lan-kaster, és Chester nevű városokban, melyekben nagy bőséggel találtaknak a' fábrók, ezen úgy nevezett *Johbitók'* száma már 120,000-re szaporodott.

Harrison t a' Londoni foglalkásból

két politziai ember elkísérte Chesterbe, a' hol lázszasztó beszédeiért pert indítanak ellene. —

A' Ministeri Kurir, a' ki eleint maga is 70,000-re tette volt a' Smiethfielden Julius' 21 - dikén öszszegyülekezett Jobbitaniakarók' számát, későbbre azt akarja elhitetni Olvasóival, hogy katona embereknek ítélete szerént, a' kik szemmel hozzá vetve jól értenek a' népmassának megítéléséhez, nem lehetek az ezen népgyűlésen megjelent emberek többentiz ezernél.

Hogy a' Világ annál jobban megítélhesse, hogy milyen emberekből állhatott cz a' Londoni gyűlés, ő azt erőssíti, így szoll a' Londoni Lordmáior (Polgármester), hogy ő bizonyos előjelekből tudta azt, hogy öszszeesküvés lett volna formáltatva, a' melynek célzása nem kisebb volt, mint, hogy London városa sok helyeken egyszerre meggyújtassék, 's ekképpen a' gyilkolásra 's minden egyéb zűrzavarra alkalmatosság szereztessék, a' melly veszedelmeknek nagyobbadon az ő előrevaló jó készülétei tettek gátat.

Említettük, hogy azon napon, mellyen a' Londoni népgyűlés tartatott, az utzákon meghívó czédulák voltak kiraggattatva, mellyek a' népnek azon részéhez voltak intéztetve, melynek nints jussa a' képviselőknek választásához, 's a' mellyért ez úgy tartatik, mint a' kinek nem volna képviselote a' Parlamentumban. Természet szerent azt lehetett gondolni, hogy ezen meghívó czédulákat a' nép gyűlés' Biztossága raggattatta volna ki. Most azt olvassuk, hogy maga ezen Biztosság a' Gvine aranyot tett ki annak megjutalmaztatására, a' ki bejelenti 's törvényesen megbizonyítani tudja, hogy ki volt ezen czéduláknak készítője 's elterjesztője.

Azt a' beszédet, mellyért, mint gon-

dolni lehet, Harrison ellen most Chesterben pert akarnak indítani, ő Nottinghamban Julius' 19 - dikén intézte a' néphez, a' melly napon egyszersmind *Blackburnban és Leedsben* is a' tudva lévő gyűlések tartattak volt.

Manchesterben Aug. 2 - dikára vala határoztatva egy nagyon népes gyűlés, de bizonyos idejig elhalasztódott, mint mondják, azért, hogy egy oda tartozó VVroe nevü nevezetes Jobbitó, Könyváros, egyszerre két menydörgő parantsolatot kapott aszeránt, hogy elfogaltassék, egygyet Libellusok (rágalmazó irások) kiadásáért 's elárulásáért, a' másikat pedig lázszasztó beszédeiért.

Hogy *Gibraltárnál* az Amerikai és Anglus tiszték között többé afféle verkedések ne történnyenek, mint nem régen irtuk vala, hogy az Erie nevü Amerikai hajónak tisztjével történt volt, úgy vette elejét a' Gibraltari Kormányozó, hogy a' vár' kapuinak bizonyos időben való bezárattatása által az Anglus tiszték a' várba beszorittatnak, az Amerikai tisztéknek pedig a' száorzra való kiszállás nem engedtetik-meg.

Német Ország.

A' gyanus személyeknek öszszefogdostatása Német Orzágon még tart. *Karlsruhéből* így irnak Jul. 30 - dikán: — „Ide oly tudósítás érkeze *Badenből*, hogy ott, a' Pruszsziai Politziai Ministeriumtól Berlinből kapott megkérettetéshez képpent, egy nagyon elmés, 's megkülömböztetett könyvirői és Poétai talentumairól esmeretes embert elfogtak.

Az Augustus' 3 - dikán költ Svéviái Merkuriusban ezek jelentetnek a' Ménusi Frankfurtumból Jul. 29 - dikéről: —

„Itt még némelly Német Szövetségi Követek házáinál is vizsgálódások tétettek a' revoluziós pezsgésekre nézve, 's két ilyen Követségi Udvarokban két Udvari

tanítómestereknek irásaikat vették-el, de magok éppen ekkor nem voltak itthon. Emberfogdosás ugyan itt a' fő városban még egy se' történt: hanem a' környéken és szomszédságokban elég efféle fogdosások történtek. (C)

(C) A' Párisi Journal Jul. 29-dikén nem csak irásaik' elvételét, hanem elfogattatását is írja ezen két személyeknek, 's az egygyiket *Pleisernek* a' Frankfurtumban lévő Württembergi, a' másikat *Hermannak* a' Bádeni, Követek' Udvari Nevelési Mesterjeiknek erősíti lenni.

A' Norimbergai Correspondensben ily tudósítás találtatik Wiesbadenből Jul. 28-dikéről: — „Az emberfogdosás, házak' és irások' vizsgálata az egész Hertzegségben nagy érzékenységet gerjesztett-fel, melly miatt a' Taunus mellett lévő ferdőt a' vendégek nagy részint oda hagyvau, némelyek Pyrmonba, mások Badenbe mentek ferdeni. Ezen dolgok nagyobbadon mind a' Berlini Politziai Ministerium' meghívására történnek, melyekben a' gyanus személyeknek, lakások, karakterjek, gondolkodása' módja, 's minden személyes tulajdonságaik, szorosán leirattatva vagynak.

B é t s.

Császár és Király ö Felsege a' Magyar Királyi Felseges Cancelláriánál lévő Valóságos Udvari Concipistának Tekintetes Thuss János Urnak számos esztendőktől fogva való hűséges és szorgalmatos szolgálatai által szerzett érdemeit tekintetbe vévén, ötöt Magyar Nemességel megiltisztelni 's az azért kívántatni

szokott taksafizetést is elengedni, kegyelmesen méltóztatott.

E r d é l y.

Császár és Király ö Felsege kegyelmesen méltóztatott, Nemes Hunyad Vármegye Fő Ispányát Méltóságos N o p t s a Elek Urat — úgy a' Királyi Törvényes Táblánál Valóságos Assessort, és Királyi Tanácsos, Méltóságos Cserey Miklós Urat, Gubernialis Consiliariusokká kinevezni.

* * *

Rőhalom Julius' 21-dikén. A' tegnapi nap Városunkat és a' Nemes Szék lakosait nagy szomorúságba merítette, mivel Tek. Jakobi András Ur Nemes Városunk, és Székünk leg betsesebb Physicusa, 's a' szegényebb sorsú betegeknek szeretett atya, és Orvosa minden rangú és sorsúaknak könyhullatása követése mellett hasznos életét 49 esztendő korában tudógyuladás által el végezte, minekutána a' Nemes Városbéli, és Széki számos betegek mellett szép tudományával 27 esztendő' le folyása alatt, számtalan, és tsudálkozásra méltó segedelemmel fáradhatatlanul, és hasznosan munkálódott volna. — Halála ezen jeles Orvosunknak nem csak minden rangú, és sorsú polgártársainak sziveket gyászba borította, hanem az egész szomszéd környékbéli, sőt Havasalföldről is ide jött, 's több Orvosoktól el hagyatott, és a' meghalozottnak jeles tudománya és fáradhatatlan szorgalmatossága által tökéletes egészséget nyert számtalan el nyomorodott betegeknek is szemekből forró könyhullatásokat sajtolt ki.

Száz forint Conventió's pénzért ádtak Váltó czédulában: —
Aug. 6-dikén 246 $\frac{1}{4}$ — 7-dikén 246 $\frac{5}{8}$ — 9-dikén 246 $\frac{1}{2}$ — forintot.

Magyar Ország.

Patajról. A' múlt Junius 25-dikén Fő Tisztelendő Báthori Gábor Urat, mint a' Duna mellyéki Helv. Vallást tartó Ekklesiák Superintendensét, Pataj városa, és az abban lévő népes Helv. Gyülekezet nagy örömmel fogadta és tisztelte. Ugyan is minckutánna a' tisztelt Fő Pásztor Törvényes visitatióját az Alsó Baranyai vidéken végezvén, szinte három héti utazása után a' Solti V. Tractusba érkezett, 's ott a' Sárközi Ekklesiák közt Jun. 24-dikén Ordason meghált volna: reggelre kelvén 's a' kedvező szép nap is a' Népet örömmre élesztvén, a' Város Hírája a' Tanátsbélielkkel, 's egyvárhány tsinos öltözetű lovagokkal a' határra limenvén, ott a' kies erdő szélében a' Fő Tisztelendő Urat Pataj városa nevében elfogadta, 's a' Város egyik Jegyzője diszes köszöntő beszéddel tisztelte meg. Mellyet érzékeny és fontos szavakkal visszonzván a' Superintendens Ur, annakutánna tsendesen a' Városba bement. A' midőn a' Parochiánál le szállana kotsijából, elsőben is Tractualis Vice Esperest Nagy Tiszteletű Császári Pál Ur rövid és jeles köszöntéssel fogadta. Annakutánna a' helybéli Prédikátor Tiszt! T. Dobos József Ur, ékes válogatott tiszta magyarsággal, kellemetes, 's ez alkalmatosság-hoz intézett buzgó köszöntéssel tisztelte meg a' Superintendens Urat, hogy valamin azt, úgy az ezekre lett vissza-köszöntéseket, nem lehetett nagy megelégedés, és örvendezés nélkül hallgatni.

Ez alatt begyülekezvén a' Nép az Istennek tiszteletére a' templomba, és ott a' szokott éneklés, 's könyörgés után a' Fő Tisztelendő Superintendens Ur, a' Kathedrába felmenvén, elsőben is előadta a' maga utazásának okát: az Ekklesiák virágoztatására, a' szoros rendtar-

tásra, a' vallásbeli és polgári erköltsőségre ügyelő Felügyezéságnak hasznos czéljait; azután elől adta a' helybéli Prédikátornak, úgy szinte az Ekklesia külső Előljáróinak is kötelességeiket; és azoknak megtartásokra hathatósan buzdította azokat. Azután az Oskolákban az Ifjuság nevelése körül fáradozó Tanítók kötelességeit számlálván elő, lelkekre kötötte azoknak Tanítványaikat. Utoljára figyelmesezzé tette külön külön az emberi kor szerént, a' véneket, az ifjakat, a' szüléket az ő kötelességeikre, 's azoknak megtartására nézve, melly szoros számadásra 's feleletre vonattatnak, vagy minő jutalmat várhatnak ez élet után, előbeszéllte. Atallyában, mindeneket a' Hitben és a' Keresztyéni szent életben való buzgóságra, és állhatatosságra; Országunk hegyes Fejedelme eránt való hűségre; a' Fő Rendek, Törvényszékek, Uraságok eránt való engedelmességre, a' különböző Felekezeten lévők eránt való szeretetre serhentett és ösztönözött, 's a' Várost megáldotta.

Mind ezen jelenéseket berekesztötte a' Tiszteletes Prédikátor Urnál adatott egy rövid; de víg ebéd, a' hol legelőször is a' Felséges Uralkodó Házért; azután több világi és papi fő személyek egésségekért ürültek a' Vivatos poharak.

Más nap az Ekklesiái Tárgyak 's Intézetek megvísgálásával foglalatoshodván a' többször tisztelt 's igen kedvelt Superintendens Ur; azután ezen, mint valaha volt kedves labó helyén, egy fél napot maga kipihenésére, és esmérőseinek elfogadó látogatására szánván, Jun. 27-dikén korán, számos kísérők által, az alkalmatossághoz igen illő tisztelettel visszont a' határig kísértetvén, Kis-Kun Pülp Szállására sok ezer jó kívánások közt elútazott.

T ú d ó s í t á s.

Közönségesen úgy találjuk, a' hány Dominiumok találhatók, annyi féle az abban meg rögzött Szokásoknak, Rendtartásoknak vagy is Administrációk formája. Ezekből sok izetlen következtetések a' Kormányozókra, mind pedig T. Földes Urakra, Proprietari-usokra származván, ámbátor a' Gazdaság (Res agraria) annak rendje szerént folytatás-son is, azoknak mindazon által írásba hagyott emlékezetek, mellyek az Uradalom es-méretét fenn tarthatnák, **Setettséggel és Zűrzavarral boríttatnak el.** Ezen nehéz fel-tételnek el háríttásától, és tisztába való hozásától indíttatván, kivántam érdemes Haza — fiainak alázatosan tudtokra adni, hogy két Könyvet akarok deák nyelven ki bocsáttani, egész árkusokra, mellynek mássa a' két Magyar Hazába sajtó alatt még soha sem volt, mellyek közül az első 66. a' második 52. árkusokból álló, két különböző idő Szaka-szokban, ilyen Titulusok alatt: Liber Rationum Frumentarium et Clavigerarium J. Dominii N. N. pro An. 1813 (Rafner Amt) és másodsor: Liber Rationum Perceptorarium J. Dominii N. N. pro An. 1813 (Renn Amt) Ezen Munka, minden böltselkedést, és elmés-séget ki rekesztvén, egyenesen e' tapasztaláson épül; ki vagyon dolgozva 1-ső Janua-riustól utolsó Decemberig, miképpen lehessen valamely Dominiumnak terméseit jó mod-jával adminisztrálni, minden nevezetes Gazdaságbeli Tárgyak elé adattatván, légyen azon Uradalom Királyi, akár Herizagi, vagy más T. Földes Urak minden tar- szokás nélkül lehet alkalmaztatni. Ezen Operatum elsőben, az Erdély Országi Kirá-lyi Provinciális Exactorátus által sub Nro. 1103 Anni 1816 meg vizsgálattván, azután a' F. Királyi Fő Igazgató Tanács által, sub Nro. 5563. 1817 jó modjával készültnek, hasz-nosnak, és Tzél szerint valónak iteltetvén, utollyára Eő Cs. Királyi Felsége is sub Nro. Imperiali 2418. An. 1817. ezen Határozását a' Felséges Királyi Guberniumnak, minden Pontyaiban helyben hagyván, a' Praenumeratio uttyára utasíttani kegyelmesen méltoz-tatott. Ha mely Mltgos Földes Urak, ilyen forma ki terjedésű Birodalommal nem bír-nának, még is annál fogva, hogy a' nagyot kevesebbre reducálni lehet, némű némű részben használhatyák, a' mint e' következendőkől fognak ki tétteni.

1-ör Vagyon készítve egy Diarium, a' hová minden külömbség nélkül a' Dominium Termései vétetnek fel, mi jön be egyik Csűrből, mi a' másikkól, és mennyi a' harma-dikkól? nem külömben mi egy Faluból, mennyi kettőből, és mennyi háromból?

2-szor Vagyon készítve, egy Ratio melyben minden Jövedelmei a' Dominiumnak kü-lön lapon vagynak fel jegyezve.

3-szor Vagyon ismét készítve egy harmadik Rész, mely Corpusnak neveztetik, ezen Könyvben külön külön, mind pedig általlyában, a' Helységeknek, Malmoknak, Vendég — fogadoknak, s' más Beneficiumoknak esztendei Jövedelmek adatnak elé, ezen Könyv mint egy Tüköre a' több részeknek, ugyhogy ha mely Földes Ur valamelyik Faluját

Malmát, Vendég fogadoját örök áron, akár árendába adná, kinek kinek közép árrát (media Proportionalist) mít érhet egy Falu, mennyit kettő, és mennyit az egész Uradalom, ki nyomozhattya.

4-szer Vagynak készítve menstrualis és angaricalis Extractusok, mellyek meg mutatták mennyi jön bé honaponként, mennyi fertály esztendőnként? Az honapi Extractusok, nevezetesen szükségesek olyan helyeken, a' hol az Uradalom Ország uttyába, vagy nagy Vizek mellett fekszik, és a' Kereskedés folyamatban vagyon, hogy tudhassa minden Földes Ur, mennyit adhat el kész pénzen honaponként, és mennyi marad házi szükségére! Mely hónapokba meg szűnnek szaporodni a' Jövedelmek, e' szerént apadnak és fogynak el az Extractusok, mely hónapokba pedig nevedkednek p. o. Vetéskor, Aratáskor, és Szüretkor, a' szerént telnek meg ezek is.

5-ször Vagynak még továbbá külömb külömbféle Laistromok, Termés és Dézma Tabellák, Inventáriumok, miként lehessen a' Cséplők, és Malmok Laistromát, miként Szüretkor e' Borok Inventáriumát készíteni! a' hol Cellariatus (Keller Amt) vagyon, mitsoda modalitással kell a' nagyobb hordókat, kissebb mennyiségre reducálni, és erogálni? Mely hordó meg tsapoltatik, mitsoda változást szenved az Inventáriumban! Miként egyik Rubricából a' másikba ugrik által; hogy a' számadó Tiszt, Principálissának minden maga szerént való kiadalmát meg nyerhesse, és ellenben Principálissa is, minden kétség alol fel oldozhassa. A' Mártiusi hónap mitsoda szoros egybe köttetésbe vagyon az első Angáriával, nem külömben az ugy nevezett Corpus, Decemberi Honappal és negyedik Angáriával! ughogy mikor azt mondjuk: December hónapba jöttbe ennyi, negyedik Angáriába ennyi! ezeknek a' Manentiákba, mellyek uj esztendőre vitetnek által; egyenlőknek kell lenni a' Corpusba el készült Manentiával, mely az egész esztendei Jövedelmeket rajzollya le, holott a' Calculusok ezerekbe külömböznek egymástól.

A' második Rész ezen Munkának: Liber Rationum Perceptorium (Mennt Amt) kész pénz Jövedelmeket adja elő, olyan modalitással készítettik mint az előbbeni, tsak az a' külöbség, hogy itten Plánumok és Architechtonica Delineátiok fordulnak elő, mivel a' Tisztviselő, kinek Kormányozása alatt vagyon a' Dominium, a' Gazdaság szükségéhez képest, némelykor épített is. (ezen Könyvről tsak akkor fogok elműkedni, és Nemes Hazafiakat bővebben tudositani, a' mikoron ezen Munka Sajtó alá jövénd).

Ezen szélesén ki terjedő Munkának kedves következése a' Birtokos T. Urakra nézve a) Birodalmi ki esmértenek, melyik jó gazda procreál többet, az esztendő mostohasága meg tettik, és külön külön, mind pedig általtyában az Egészsök inhaerens Summáját ki lehet nyomozni. b) a' Fiscalis és Inspector Uraknak, a' számadás meg vizsgálásában, és alatta lévő Tiszttyeiknek oktatásokra nagy könnyebbség. c) a' Tiszttyviselőknek ezen Dominium kormányozása modját jól meg értvén, bátorságot, és hosszas állandóságot ígér; nem is lehet sok esztendőig senkinek jól hivatalát folytatni külömben, hanemha ennek

tudományában tökéletes esméretet szerez. d) Az Ifjuságra nézve, kiknek kedvek vagyon Dominiumokban szolgálni négy esztendei Tudományokat meg szerzik, minnekokaért minden nevezetes Fő Oskolákban közönséggé is fog tétetni.

Kérettetnek annakokaért alázatossan minden Collégiumoknak és Gymnasiumoknak T. T. Prodirector, Rector és Professor Urai, hogy ezen köz haszonra tzelőző igyekezetem, a' Nemes Tanuló Ifjuságnak tudtára adni ne terheltessenek; ezen első Könyvnek az árra, minthogy író papirosra nyomtattatik, határozottatott helyben köttetlen 15 Kfra, a' mely T. érdemes Nemes Hazafiak ezen Könyvet meg akarják magoknak szerezni, fel tévén lak-helyeket, Charactereket, méltoztassanak a' pénzt bizonyos alkalmatosság által, követ-kezendő Mlgos Uraknál le tenni: Krasznán, Cs. Kir. Camerarius 's Major Nagy Ajtai Ml-gos Cserey Farkas Urnál, Brassóba, Cs. Kir. Camerarius, és Fogarasföldi Kapitány Mlgos Böldi István Urnál, Besztertzén, Districtualis Prov. Commissarius Mlgos Gáborfi Pál Urnál, Csikba, Fő Király Bíró Mlgos Sándor Mihály Urnál, Székely udvarhelyen Fő Tiszt: 's Esperest Zombori Joseff Urnál, Bétsbe, Sopronba, Evangelicus Püspök Fő Tisztelendő Kiss János Urnál, Nagy Károlyba, Fő Szolga Bíró Tettes Rápolti Nagy György Urnál, Egerbe, Érseki Typographia Inspector Tettes Gyalogai Ignácz Urnál, Kár-lovitzon az Illiriumi Lyceumnak Directora Tettes Rumi Károly György Urnál, Aradon, Arad Vármegyei Szolga Bíró Tettes Peretsényi Nagy László Urnál, Szebenbe, Cs. Kir. Priv. Typographus T. Hochmeister Márton Urnál, Eperjesen, Professor T. Zenovits Má-tyás Urnál, Nagy Váradon, Doctor T. Sándorfi Joseff Urnál, Pétsen, Könyváras T. Weidinger Mátyás Urnál, Kassán, Cs. Kir. Priv. Typographus Ellinger János Urnál, Pesthen, Cs. Kir. Priv. Typographus Trattner János Tamás Urnál, Kolosváratt, Könyvá-ros T. Gutman János Urnál, Debretzenbe, Professor T. Sárvári Pál Urnál, Posonyba, Cs. Kir. Priv. Typographus Weber Simon Péter Urnál, Rév Komáromba, Reform. Prae-dicátor Tiszt. Toth János Urnál, Sárospatakon, Professor T. Vályi Nagy Ferentz Urnál, Pápán, Professor T. Toth Ferentz Urnál, Ketskeméten, Város Fő Birája Tettes Saator Péter Urnál és utollyára Maros Vásárhelyen Patikarius Titsz. Brandcker Simeon Urnál,

Tapasztaltatik pedig közönségesen, hogy az érdemes olvasó Magyar Publicum, pénz-beli Praenumeratiók által gyakorta meg tsalattatván, egy átallyába már most azzal a' móddal vette szokásba az Praenumeratiót, hogy tsak a' nevét írja bé, a' nélkül hogy előre bé fizesse a' meg kívántató Summát, 's ez által gyakorta az egyenesebb indulatu könyv kiadók is reménségekben meg tsalattatnak. Mivel kéntelen vagyok valamint egyfelől meg vallani, hogy ezen tökéletes meg gyözödcsem szerint, közhasznu Munkámnak, a' Press által leendő közre botsátására, tsak az által tehetem alkalmatossá, hogyha az arra praenumeráló jó Urak, a' ki tett árrát a' Munkámnak előre valósággal bé fizetik; ugy tsalhatatlan igaz az másfelől, hogy az érdemes Nemes olvasó Hazai Publicumtól kívánni semmi jussom sintsen (nem lévén még eddig semmi ollyas alkalmatosságom a' magam meg esmértetésére) hogy irántam esméretlen iránt, több bizoda-lommal viseltetvén, mint mások iránt, gyakorta nagy nevü Irók iránt, praenumeratió-

jat leg kisebb tartózkodás nélkül, pénzbeli valóságos földre való bé fizetéssel tegye meg. Kedves Hazámnak tehetségem szerint, és abban, a' mihez értek használhatása indulattýából ösztönöztetvén, egy olly módról gondolkoztam, mely által mind a' Nemes Publicum bizodalját esmérletlen létemre e' részben meg nyerhessem, mind pedig magamat attól a' félelemtől meg menthessem, ne hogy az olvasó Publicum előtt, Munkám hasznos vólta által nyerendő kedvessége reménysége fejibe, költségbe vevén magamat, annyi sok szomorú példák mutatása szerint, nekem éppen el hordozhatatlan kárt vallyak. Meg nyertem Mlgos Imperialis Gróff Széki Téleki Jóseff Cs. Kir. Camerarius Urat arra, hogy a' Praenumeratio uttyán bé jövendő pénznek által vételét, minden leg kisebb bé folyásom nélkül magára vállalni egész készséggel méltóztatott. Meg vagyok azért a' tisztelt Gróff Ur Eő Nagyságától az iránt hatalmazva, hogy ezennel, az egész Hazai két testvér Nemes Publicum előtt köz hirré tegyem, hogy Eő Nagysága minden Praenumeratio uttyán bé jövendő pénzért, az utolsó fillérig jót áll; engemet e' Praenumeratio bé rekesztése után is mind addig a' bé jött Pénzből nem részeltet, valameddig a' Nemes Publicumnak ígért Munkám e' Press alól ki jöve a' Titt Collector Uraknak kezeikbe nem jut. Kérettetnek ennél fogva minden érdemes fellyebb tisztelt Collector Urak, hogy méltóztatassanak 1-ször Tsak pénzbeli előfizetésre való Praenumeránsokat el fogadni. 2-szor A' kezekbe gyüvendő Summát akár Kassára. Nemes Magyar Országon, akár Kolosvárra Nemes Erdély Országában a' leg óltóbb móddal, de bizonyos alkalmatossággal küldendő Contraquietantiák mellett, a' Titt. Mlgos Gróff Ur kezébe által küldeni. gszor Mivel pedig tzéлом a' Praenumeránsok neveit ki nyomtattni, arra is kérettetnek a' Titt Collector Urak, hogy a' bé gyült pénzek, el küldése alkalmatosságával, ne terheltesenek in specifico a' Praenumerans érdemes Urak neveit is egy Consignatioba a' Titt. Mlgos Gróff Urnak által küldeni. Eő Nagysága meg fogja kérni Kassán ugyan az oda való Hely. Confessiobeli érdemes Tisztelendő Praedicátor Tiszt. Kováts István, Kolosvárt pedig Cassae Provinciális Administrátor Tettes Bodor Pál Urakat, hogy távol létében, a' bé jövendő pénzeket által vegyék, arról a' Titt. Collector Urakat quietállják, és a' Contraquietantiákat meg a' Praenumeránsok neveik Consignatioját (mely két utóbbiak nélkül egy Krajtzár sem fog acceptáltatni, természetesen quietantia is nem fog ki adattni) által vegyék. Igéri továbbá a' sokszor tisztelt Mlgos Gróff Ur ezen Tudosittás rendében, hogy ha a' Praenumeratio bé rekesztésével, a' nyomtatásra meg Kivántató költség bé nem jonne, mivel jó író papirostra nyomtatván, nagy fáradságba, mind pediglen a' kinyomtatása egy nehány ezer forintokba kerülvén, minden titulált Collector Uraktól apránként bé jött Summák egész bizonsággal Titt. Collector Uraknak vissza fognak adlatattni, tsak hogy azon esetben, a' particuláris Quietantiák is vissza fognak kivántatni. költ Maros Vásárhelyen Sz. György Havának 27 Napiján 1818.

T. Mikolai István.
Kir. Direct. Cancellista.